

1. ● François Voltaire (1694–1778): Tolerance

Voltaire var oplysningstidens skarpeste kritiker af det, han opfattede som den katolske kirkes misbrug af sin åndelige magt til at slavebinde befolkningen i formørket overtro. Han blev en varm fortaler for oplysning og tolerance. Teksten er fra Filosofisk Lommeleksikon, 1764.

Tolerance

Hvad er Tolerance? Det er Menneskehedens Arvelod. Vi er alle æltede af Svagheder og Vildfarelser; lad os gensidigt tilgive hverandre vore Dumheder, det er Naturens første Lov.

Lad på Børsen i Amsterdam og London, eller Surat og Bassora, Zarathushtra-Tilhængerne, Hindustanerne, Jøden, Muhamedanerne, den kinesiske Gudsdyrker, Brahmadyrkeren, den Græskkatolske, den Romerskkatolske, Protestanten og Kvækeren omgaas sammen; de hæver ikke Daggerten mod hverandre for at hverve Sjæle til deres Religion. Hvorfor har vi da slagtet hinanden næsten uafbrudt siden det første Koncil i Nikæa? (...)

I afsindige, der aldrig har kunnet yde den Gud der har skabt jer en ren Kultus! I elendige der aldrig har kunnet lade jer belære af Noachidernes, de dannede Kineseres, Farsernes og alle Vismændenes Eksempel! I Uhyrer, der har Brug for overtroiske Meninger ligesom en Ravnekrås føler Trang til Ådsler! Man har alt sagt jer det, og man kan kun gentage det: Hvis I har to Religioner i jert Land, vil de søge at skære Halsen over på hinanden; hvis I har trediv, vil de leve i Fred. Se på Stortyrken: Han regerer Zarathushtra-tilbedere, Hindustanere, Græskkatolske, Nestorianere og Romerskkatolske. Den første der vil opvække Tumult, bliver brændt, og alle er fredelige.

Af alle Religionerne er den kristne utvivlsomt den der kan indgyde mest Tolerance, skønt de Kristne hidindtil har været de mest intolerante Mennesker af alle (...) Denne forfærdelige Uenighed, der nu har varet så mange Århundreder, er en meget slående Lektion i at vi gensidigt bør tilgive hverandre vore Vildfarelser: Uenigheden er Menneskeslægtens store Onde, og Tolerancen er det eneste Middel herimod.